

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Trondheim, 17.08.2018

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2018/6058

Saksbehandler:
Veronica Sahlén

Kvotefor lisensfelling av brunbjørn i 2018 - region 6, 7 og 8

Miljødirektoratet fatter vedtak om lisensfelling av brunbjørn innenfor region 6, 7 og 8 i 2018. Kvoten settes til totalt tre bjørner, hvorav to bjørner innenfor region 6 og én bjørn innenfor region 8. Kvoten for region 7 fastsettes til null bjørner, og det åpnes ikke for felling i denne regionen. Nærmere kvote- og områdeavgrensning følger av dette vedtak.

Et uttak av 3 bjørner vurderes ikke å være til skade for bestandens overlevelse, ettersom kvoten er innrettet slik at felling i hovedsak vil omfatte hanner utenfor reproduksjonsområdene. Lisensfelling iverksettes for å forhindre framtidige skader på husdyr.

Bakgrunn

Gjennom forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 7 er de regionale rovviltnemndene gitt myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling etter forskriftens § 10 når bestandene ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for hver enkelt art i regionene. Direktoratet viser videre til brev til Miljødirektoratet fra Rovdata datert 15. mai 2018 vedrørende bestandsstatus for gaupe, jerv, ulv og brunbjørn. Av rapporten fremgår det at det nasjonale målet om antall ynglinger av brunbjørn ikke er nådd for region 6, 7 og 8.

Miljødirektoratet har myndighet til å fatte vedtak om alle former for felling og jakt dersom situasjonen tilsier det, jf. naturmangfoldloven § 18 og rovviltforskriften § 13. Direktoratet kan fatte slike vedtak også der bestanden ligger under det fastsatte bestandsmålet for en region eller for landet. Det er et vilkår at slik felling eller jakt ikke er skadelig for bestandens overlevelse, og at det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning.

Lovgrunnlaget

Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) og forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) danner den juridiske rammen for direktoratets vedtak i saken.

Naturmangfoldlovens formålsbestemmelse (§ 1) lyder:

«Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.»

Etter naturmangfoldloven § 5 er det et mål at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Tiltak etter naturmangfoldloven skal imidlertid avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. § 14. En slik avveining skal ikke medføre at målet i § 5 fravikes, men at tiltaket vil kunne medføre at målet i § 5 nås på en annen måte eller i et annet tempo enn hvis naturmangfoldet hadde vært eneste hensynet å ta, jf. prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning. Naturmangfoldloven § 5 og prinsippet om geografisk differensiert forvaltning er konkretisert gjennom §§ 3 og 4 i rovviltforskriften og gjennom den regionale forvaltningsplanen for rovvilt i enhver region.

Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Naturmangfoldloven §§ 8 til 10 og § 12 er omtalt senere i vedtaket. Naturmangfoldloven § 11 gjelder kostnadene ved miljøforringelse. Vedtaket gjelder kvote for lisensfelling og det er ikke aktuelt å stille fordyrende vilkår i vedtaket. Direktoratet anser derfor ikke § 11 som relevant i saken.

Det vises til naturmangfoldloven § 18 første ledd b) og § 77, jf. rovviltforskriften § 13, jf. §§ 1 og 3, hvor det fremgår:

Naturmangfoldloven § 18 (annet uttak av vilt og lakse- innlandsfisk etter vurdering av myndighetene):

Kongen kan ved forskrift eller ved enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- innlandsfisk (...) b) for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk vann eller annen eiendom, (...)

Vedtaket etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Myndigheten etter loven kan av eget tiltak iverksette uttak med formål som nevnt i første ledd bokstav a til d og g, jf. annet ledd. Uttaket regnes ikke som enkeltvedtak, og kan om nødvendig skje på annens eiendom, Kongen kan gi nærmere forskrift om slikt uttak. (...)

Rovviltforskriften § 1 (Formål):

Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter.

Forskriften skal sikre en forvaltning som vektlegger forutsigbarhet og lokal medvirkning.

Rovviltforskriften § 3 (Nasjonale bestandsmål og bestandsovervåking):

I Norge skal det årlig være 65 ynglinger av gaupe, 39 ynglinger av jerv og 13 ynglinger av bjørn. (...)

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt skal gi data om status og utvikling i rovviltbestandene, herunder også beskrive det antall årlige ynglinger som er dokumentert i regionene. Metodikk, datagrunnlag og resultater skal være offentlig tilgjengelig.

Rovviltforskriften § 13 (Miljødirektoratets myndighet til å fatte vedtak om felling og jakt):
Miljødirektoratet kan fatte vedtak om skadefelling, kvote for betinget skadefelling, kvote for lisensfelling av gaupe, jerv, bjørn og ulv eller kvotejakt på gaupe av eget tiltak eller etter søknad. Direktoratet kan fatte slike vedtak også der bestanden ligger under det fastsatte bestandsmålet for en region eller for landet. Det er et vilkår at slik felling eller jakt ikke er skadelig for bestandens overlevelse. Dessuten er det et vilkår at det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning, jf. forskriften § 1 og § 6. (...)

Miljødirektoratet viser videre til Representantforslag 163 S (2010-2011), og Stortingets behandling av dette den 17. juni 2011 hvor det ble inngått et nytt enstemmig rovviltforlik. Av rovviltforliket i 2011 fremgår det innledningsvis at norsk rovviltforvaltning fremdeles skal skje innenfor rammen av bestemmelsene i naturmangfoldloven og Stortingets behandling av denne, Bernkonvensjonen og den todelte målsettingen etter rovviltforliket av 2004, og den videre oppfølging av dette.

Det nasjonale bestandsmålet på 13 årlige ungekull av brunbjørn er ikke nådd for landet som helhet, og det regionale delmålet for region 6, 7 og 8 er heller ikke nådd. Kvoten og områdeavgrensning for lisensfelling i region 6 - 8 må fastsettes slik at dette ikke hindrer en vekst mot de fastsatte bestandsmål. Det skandinaviske bjørneprosjektet har beregnet at måloppnåelse på brunbjørn (da 15 årlige ynglinger) vil ta flere år, og dette vil fortsatt være tilfelle selv om bestandsmålet senere er redusert til 13 årlige ynglinger.

Rovviltforliket i 2011 legger videre til grunn at det er et mål at den regionale myndigheten i rovviltforvaltningen skal styrkes. Praksis med at de regionale rovviltnemndene har myndighet til å fastsette kvoter for lisensfelling for arter der regionalt bestandsmål er oppnådd opprettholdes. Samtidig er det understreket at også i de tilfeller der bestandsmålet ikke er nådd, skal rovviltnemndenes syn tillegges betydelig vekt. Direktoratet har mottatt anbefalinger fra rovviltnemndene i region 6 - 8 om kvoter og områdeavgrensning for lisensfelling av brunbjørn i 2018.

Generelt om uttak av rovvilt:

Naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen setter de overordnede rammebetingelsene for uttak av rovvilt, og Stortinget har i rovviltforliket i 2011 presisert at norsk rovviltforvaltning skal skje innenfor rammen av disse bestemmelsene. Bernkonvensjonens artikkel 9 er sentral hva gjelder adgang til uttak av rovvilt for å beskytte bestemte interesser. Bestemmelsen inneholder to generelle vilkår i tillegg til flere spesielle vilkår. For at det skal kunne gjøres unntak fra artiklene 6 og 7 og gis tillatelse til felling av rovvilt, må begge de generelle vilkårene være oppfylt samt ett av de spesielle vilkårene. Det første generelle vilkåret er at det ikke finnes noen annen tilfredsstillende løsning. Det andre generelle vilkåret er at unntaket ikke vil være skadelig for bestandens overlevelse. Det mest aktuelle vilkåret er at unntaket skal avverge alvorlig skade på blant annet husdyr og tamrein.

Bestemmelsen er gjennomført i naturmangfoldloven § 18, som slår fast at det ved forskrift eller enkeltvedtak kan tillates uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk bl.a. for å avverge skade på husdyr og tamrein. Vedtak om uttak kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Om lisensfelling:

I St.meld. nr. 15 (2003-2004) er det lagt opp til en økt vektlegging av lisensfelling og kvotejakt som framtidige beskatningsformer på rovvilt. Innenfor rammen av norsk lovverk og hensynet til Bernkonvensjonens bestemmelser vil dette innebære at felling av brunbjørn kan foregå som lisensfelling. Bakgrunnen for dette er ønske om å utvikle jakt og fellingsformer som sikrer økt alminneliggjøring av rovviltartene og bred deltagelse av lokale jegere.

Kunnskapsgrunnlaget

Vurdering av bestandssituasjonen for brunbjørn:

Offentlige beslutninger som kan berøre naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon samt effekt av påvirkning, jf. naturmangfoldloven § 8. Miljødirektoratet viser til beskrivelsen av det Nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt i kommentarene til rovviltforskriften § 3, rapport fra Rovdata 15. mai 2018 vedrørende bestandsstatus for gaupe, jerv, ulv og brunbjørn, rapport fra Rovdata april 2018 vedrørende DNA-analyse av prøver innsamlet i Norge i 2017 (NINA Rapport 1494), og nærmere beskrivelser i dette vedtaket.

Føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9, kommer til bruk i situasjoner hvor en ikke har tilstrekkelig kunnskap tilgjengelig. Etter direktoratets syn er ikke dette tilfelle i denne saken. Bestanden av brunbjørn i Norge blir primært overvåket ved å analysere DNA fra innsamlede ekskrement og hår. DNA-analyser av innsamlede prøver gjør det mulig å fastslå hvor mange brunbjørn som minimum har vært innom Norge i løpet av ett år, hvor de har oppholdt seg og fordelingen mellom hanndyr og hunndyr.

Bestandsmålet er gitt i antall årlige ynglinger. Det Nasjonale overvåkingsprogrammet har derfor tatt i bruk en metode utviklet av Det skandinaviske bjørneprosjektet (Bischof og Swenson 2010), til å beregne hvor mange kull som sannsynligvis er født i Norge hvert år. Metoden tar utgangspunkt i det innsamlede DNA-materialet og bygger blant annet på kunnskap om fordeling mellom kjønn og alder i den svenske bjørnebestanden. Den baserer seg også på kunnskap om hvor ofte binnene føder og hvor gamle de er første gang de føder, samt størrelsen på leveområdene og dødeligheten i bestanden. I henhold til rapporten fra Rovdata, er det beregnet at det i 2017 ble født mellom 3 og 12 kull i Norge, og at det mest sannsynlig ble født 7 kull.

Resultatene fra DNA-analysene identifiserte 125 ulike brunbjørner i Norge i 2017, 55 hunnbjørn og 70 hanbjørn. Dette er samme antall som i 2016, men nedgang sammenliknet med tidligere år, se tabell 1. Hunnbjørnene ble, i samsvar med tidligere års DNA-undersøkelser, kun påvist i begrensa og spesifikke geografiske områder i Finnmark, Troms, Nordland, Trøndelag og Hedmark fylker. Antallet på 125 ulike individer er minimumstall, da en ikke kan gå ut fra at en lykkes i å samle materiale etter samtlige individer i alle områder. Samtidig er det slik at bjørnebestanden i grenseområdene i hovedsak er felles med Sverige. Analyser har vist at opptil halvparten av alle binner som blir påvist i Norge, har sitt hovedsakelige leveområde i Sverige (Bischof m fl. 2015).

Tabell 1. Oversikt over antall brunbjørner registrert i Norge samt antall beregnede ungekull 2012 - 2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hannbjørn	76	93	82	75	74	70
Hunnbjørn	51	55	54	53	51	55
Totalt antall individer	137	148	136	128	125	125
Antall ungekull	6	7	6	6	6	7

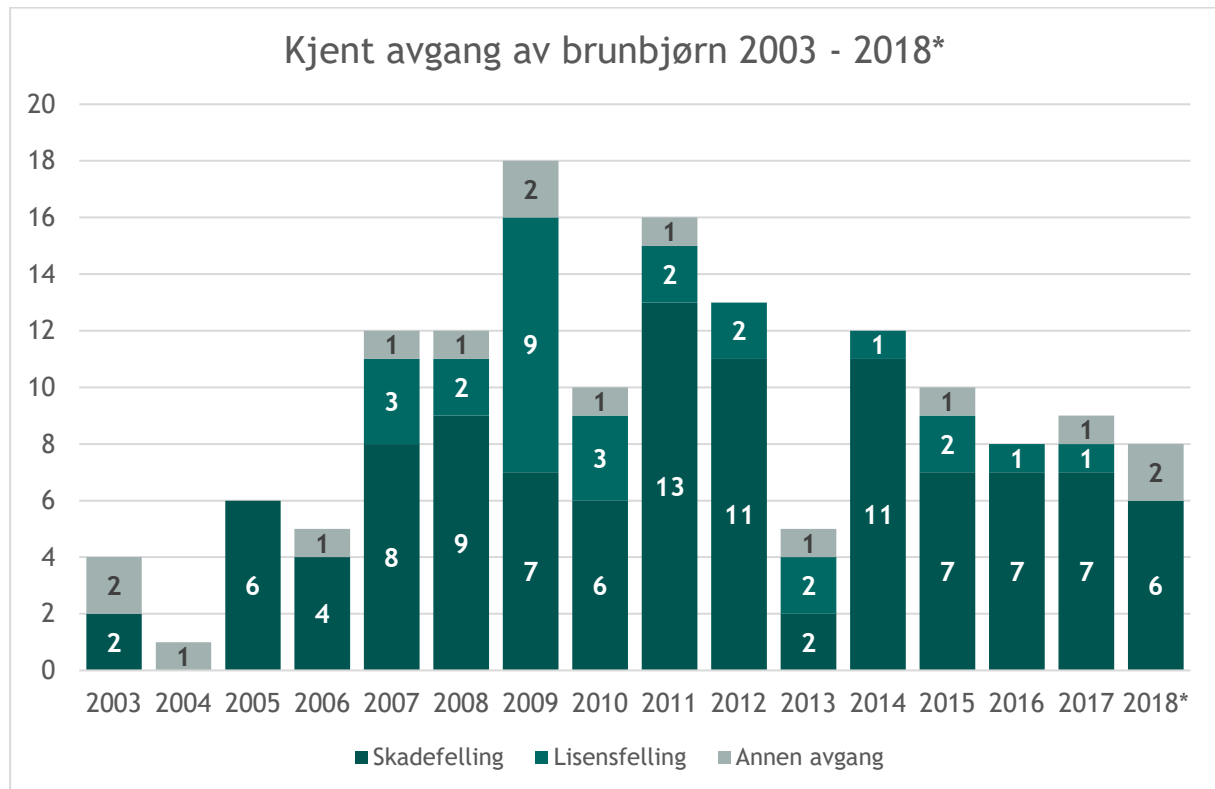
Av de 125 individene som ble påvist i Norge i 2017 er 93 kjent fra før (2009-2016) ved DNA-analyse i enten Norge, Sverige, Finland og/eller Russland. Blant de 125 individene i Norge har 29 av disse med sikkerhet blitt påvist med DNA-analyser i Sverige (23), Finland (2), og Russland (3), samt ett individ som har blitt påvist i både Finland og Russland, i perioden 2005 - 2017.

Rovviltforliket fra 2011 sier at det skal tilstrebes en brunbjørnebestand der antall hanner ikke overstiger 1,5 ganger antallet binner. Det ble felt 9 brunbjørner i Norge i løpet av 2017, samtlige hannbjørner og samtlige hadde blitt påvist i Norge ved DNA-analyse tidligere. Dette betyr at av de 70 hannene som ble registrert i fjor lever maksimalt 61. Dermed er forholdstallet mellom hannbjørner og hunnbjørner under det tak på 1,5 som ble fastsatt av Stortinget.

Bestandssituasjonen for brunbjørn i Norge er sterkt påvirket av bestandssituasjonen på svensk side. I rapport «Bjørnstammens storlek i Sverige 2013» fra Det skandinaviske bjørneprosjektet er bestanden av bjørn i Sverige vurdert til å bestå av omlag 2800 individer. Dette er en reduksjon i bestanden fra første bestandsestimat i 2008 hvor bjørnebestanden var estimert til om lag 3200 individer. Nedgangen er størst i Norrbotten og Jämtlands län, mens den i resterende län har en relativt stabil bestand. Resultatene fra de siste DNA-undersøkelsene i Jämtland/Västernorrland i 2015 viser at nedgangen har fortsatt i Jämtland også etter 2013 ("Bjørnstammens storlek i Jämtlands och Västernorrlands län 2015", Bjørnprosjektet rapport 2017-2). Den siste DNA-undersøkelsen fra Norrbotten i 2016 viser en nedadgående trend også i Norrbottens län ("Bjørnstammens storlek i Norrbottens län 2016", Bjørnprosjektet rapport 2017-3). Siste DNA-undersøkelse i Sverige omfattet Dalarna, Gävleborg og Värmland samt deler av Västmanland, Örebro, Uppsala og Stockholms län og ble gjennomført i 2017 (kilde: Viltskadecenter, SLU 2018-2). Resultatene er fra et noe større område enn det som var omfattet av forrige undersøkelse i 2012 (Dalarna og Gävleborgs län) og viser omtrent samme antall individer (beregnet antall 841 individer innenfor hele det undersøkte området i 2017). Det vil bli gjennomført en ny bestandsestimering for hele svenske populasjonen i løpet av høsten 2018.

På svensk side er det åpnet for skade- og lisensfelling ("skydds- og licensjakt"). Fram til og med 2012 økte lisensfellingskvotene. I tillegg har skadefelling på våren, primært i reinbeiteområdene i grensene til Norge, fått en økt betydning siden 2008. Total kjent avgang av brunbjørn i Sverige i 2013 til og med 2017 har vært i gjennomsnitt ca. 316 bjørner per år. Bestandsnedgangen i Sverige som følge av stort uttak de siste årene vil kunne få stor betydning for tiden det tar før man oppnår det vedtatte bestandsmålet i Norge. Så langt i 2018 er kjent avgang i Sverige 45 bjørner, hvorav 33 er felt på skadefelling, og länsstyrelsene har åpnet for felling av til sammen 284 brunbjørner under årets lisensfelling i Sverige.

Det foreligger betydelig kunnskap om den samlede belastningen bjørnebestanden blir utsatt for, jf. naturmangfoldloven § 10. Bjørnebestanden er ikke avgrenset av tilgjengelig areal. Det er ikke registrert sykdom på brunbjørn i Norge. Det er kjent at ungedødelighet hos brunbjørn er høy, blant annet på grunn av infanticid (ungedrap), og felling av store bjørnehanner medfører økt forekomst av infanticid året etter. Utover enkelte påkjørsler skjer avgangen av voksen brunbjørn i hovedsak gjennom lisens- og skadefelling, slik at miljøforvaltningen i stor grad har oversikt over den samlede belastningen (se figur 1).

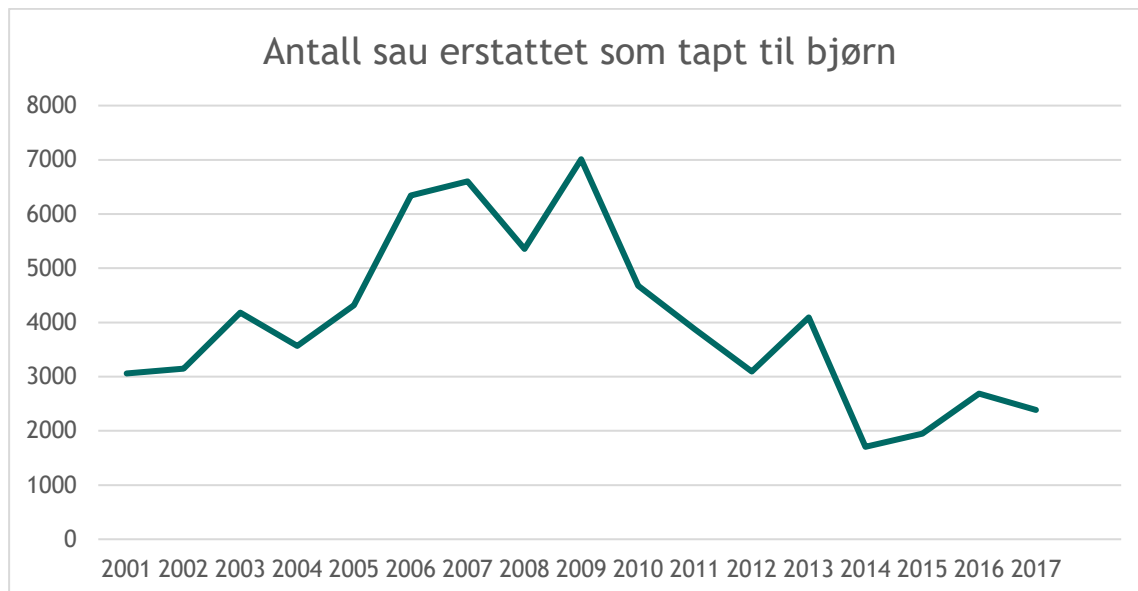
Figur 1. Total kjent avgang av brunbjørn i Norge 2003 til 2018* (*1. april t.o.m. 15. august 2018).

Vurdering av skadepotensialet på husdyr og tamrein:

For landet som helhet har det vært en tydelig nedgang i antall sau som er verifisert tatt av rovvilt, og sau erstattet som drept av rovvilt de siste årene. Fjorårets tapstall viste en svak oppgang, men tapstallene de tre siste årene har vært de laveste den siste 10-årsperioden. Antallet sau på utmarksbeite har holdt seg relativt stabilt i samme periode, men innenfor yngleområdene for brunbjørn har flere brukere omstilt til annen drift eller har besetningen innenfor rovviltavvisende gjerder.

Fra 2012 til 2017 har antall sau det er søkt erstatning for gått ned fra 52 000 til 38 500. Etter beitesesongen 2017 utbetalte fylkesmennene erstatning for omtrent 18 300 sau som drept av fredet rovvilt. Dette er en nedgang på omtrent 13 000 dyr fra beitesesongen 2013 hvor 31 000 sau og lam ble erstattet, og på omtrent 22 000 dyr fra beitesesongen 2007 hvor nærmere 40 000 sau ble erstattet.

Brunbjørn er totalt sett en vesentlig skadevolder på sau. Skadene kan variere mye, både mellom år og områder, og tapene er redusert betraktelig de siste årene. I 2017 ble det erstattet 2386 sau og lam som tatt av bjørn, hvilket er en liten nedgang fra 2016 hvor det ble erstattet 2697 sau og lam som tapt til bjørn. Til sammenligning ble det i 2009 erstattet 7000 sau og lam som tatt av bjørn, noe som viser at skadene forårsaket av bjørn har gått vesentlig ned de seinere år (figur 2).

Figur 2. Sau og lam erstattet som drept av brunbjørn i perioden 2001-2017.

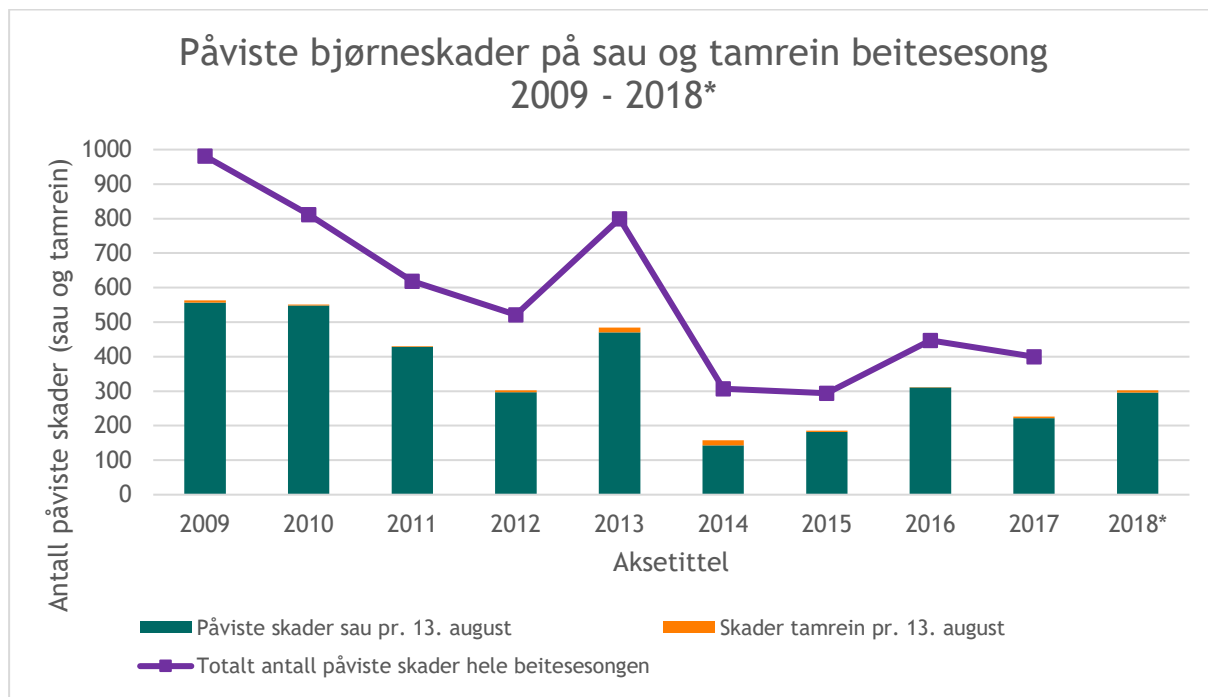
Det har også vært en nedgang i antall verifiserte rovviltskader forårsaket av brunbjørn. I 2017 ble det dokumentert eller antatt drept 339 sau og lam av brunbjørn i hele Norge, som er høyere enn i 2015, men lavere enn i 2016. Tilsvarende tall for 2013 var 786 verifiserte skader, og 516 i 2012. For rovviltregionene med bestandsmål for brunbjørn er det også en generell nedgang i dokumenterte og antatte skader forårsaket av brunbjørn de siste årene, men det var en økning i verifiserte skader i 2016 og 2017 sammenlignet med de foregående to årene (se tabell 2). Så langt i 2018 er antall verifiserte skader høyere enn tilsvarende periode i fjor.

Tabell 2. Antall sau og lam dokumentert eller antatt drept av brunbjørn 2012-2018 i de aktuelle fylker med mål om yngling av brunbjørn.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
Hedmark	153	108	87	22	102	125 (94)	17
Møre og Romsdal	9	0	0	0	0	0	0
Trøndelag	193	435	116	137	267	239 (112)	197
Nordland	80	101	59	7	12	0	4
Troms	17	26	0	14	27	9 (8)	68
Finnmark	9	0	0	86	0	3 (0)	0
Totalt	461	670	262	266	394	376 (214)	286

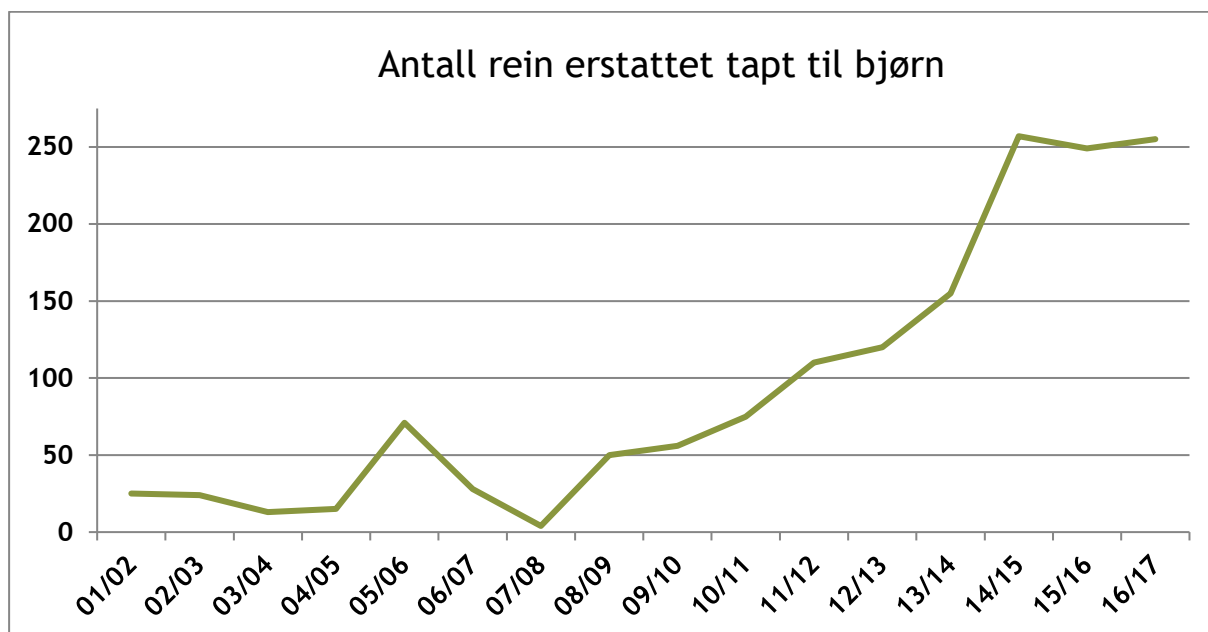
*For kolonnen 2018 vises antall sau og lam dokumentert og antatt drept av bjørn så langt i år (fra 1. november 2017 - 13. august 2018), tallene i parentes i kolonnen 2017 tilsvarer samme periode.

Hittil i årets beitesesong er det registrert 298 sau eller lam, og 6 tamrein dokumentert eller antatt tatt av brunbjørn i hele landet (hentet fra Rovbase i perioden fra 1. november 2017 til 13. august 2018, se figur 3). Sammenlignet med tilsvarende periode i fjor (222 sau eller lam og 4 tamrein) er årets skadeomfang som dokumentert kan tilskrives brunbjørn høyere.

*Figur 3. Påviste (dokumentert eller antatt sikker) skader på sau og tamrein forårsaket av brunbjørn i beitesesongen 2009 - 2017, samt antall påviste skader på sau og tamrein i perioden 1. november til 13. august i erstatningsåret/beitesesongen 2009 - 2018. *Totalt antall påviste skader for 2018 kan endres.*

Brunbjørnens predasjon på tamrein er undersøkt i en studie i Nord-Sverige. Det antas at predasjonen på tamrein er størst under kalvingsperioden. Grad av overlapp mellom kalvingsområder og tette bjørnebestander vil derfor ha stor innvirkning på skadepotensialet. De fleste reinbeitedistrikter i Norge har kalvingsområder som i liten grad har besøk av brunbjørn, og det påvises kun noen få rein drept eller skadet av brunbjørn hvert år. Likevel har forskningsprosjektet vist at brunbjørnpredasjon på reinkalv i kalvingsperioden kan være veldig vanskelig å påvise. Dette har i økt grad blitt tatt hensyn til i skjønnsvurderingen i erstatningsutmålingen, og antall rein erstattet til brunbjørn har økt de siste årene (Figur 4).

Figur 4. Tamrein erstattet som drept av brunbjørn reindriftsåret 2001/2002 - 2016/2017.

Det følger videre av naturmangfoldloven § 14 første ledd at tiltak etter loven skal avveies mot andre viktige samfunnsinteresser. Annet ledd slår fast at ved vedtak i medhold av loven som berører samiske interesser direkte, skal det innenfor rammen som gjelder for den enkelte bestemmelse legges tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunnet for samisk kultur. Vedtaket er fattet på bakgrunn av skadebildet og det ivaretar slik sett både andre samfunnsinteresser etter første ledd og naturgrunnet for samisk kultur etter annet ledd.

Om arealdifferensiering i rovviltregionene:

Av rovviltforliket i 2011 fremgår det at soneinndelingen må forvaltes tydelig. Det vil si at det skal være tydelige forvaltningsmessige forskjeller i henholdsvis prioriterte rovviltområder og prioriterte beiteområder. For å øke forutsigbarheten i beitenæringen skal det, utenfor prioriterte yngleområder for brunbjørn, gis økt adgang til lisensfelling av hannbjørner slik at forekomsten av hannbjørner i prioriterte beiteområder reduseres.

I sine forvaltningsplaner legger rovviltnemndene opp til en begrenset utbredelse av ynglende brunbjørn innenfor regionene for å redusere tap og konfliktnivå. I tråd med rovviltforliket av 2011 skal saueproduksjon og andre produksjoner basert på utmarksbeite tilpasses gjennom forebyggende tiltak og omstilling i prioriterte rovviltområder, med utgangspunkt i forekomsten av rovvilt i beiteområdet. Det vil si at rovviltet gis tydelig prioritet fremfor produksjoner basert på utmarksbeite, og at det skal praktiseres en høy terskel for tillatelse til uttak av rovvilt i slike områder.

Miljødirektoratet legger til grunn at den regionale rovviltnemnda for forvaltningsregion 8 med sin geografiske differensiering har søkt å ivareta de hensyn som er nedfelt naturmangfoldloven § 12. Rovviltnemndene i region 6 og 7 har nylig revidert sine respektive forvaltningsplaner for rovvilt. Direktoratet viser til våre uttalelser til forvaltningsplanene for region 6 og 7 angående den geografiske differensieringen relatert til bjørn som nemnda har lagt til grunn.

Roviltnemndenes anbefalinger

Roviltnemnden i region 6 - Trøndelag og Møre og Romsdal (møte 24. mai 2018).

"Sekretariatets vurdering

Det er ikke bestandsmessige data som taler for at det bør tillates uttak av bjørn i region 6 i 2018, men prinsippet om differensiert forvaltning og påviste skader i prioriterte beiteområder, kan legges til grunn for å likevel tillate felling. Sekretariatet er kjent med at effektiviteten av lisensfelling av bjørn har vært meget lav i region 6. Det er ikke felt bjørn på lisensfelling siden 2009. Det har i en årrekke frem til og med 2016, av Miljødirektoratet blitt åpnet for lisensfelling av bjørn i de prioriterte beiteområdene i forhold til bjørn i regionen. Sekretariatet tilrår at denne praksisen videreføres. Allmenngjort felling skal foretrekkes fremfor bruk av ekstraordinære uttak. Og i de prioriterte beiteområdene bør lisensfelling av den grunn tillates. Det er slik vi ser det ønskelig at det settes en felles lisenskvote for bjørn gjeldende for alle områder utenfor forvaltningsområdet for bjørn i regionen. Dette da vandringskapasiteten til hannbjørn er stor og det er vanskelig å si hvor det vil oppholde seg bjørn høsten 2018, nå.

Det er viktig for måloppnåelse til region 6, at en styrer fellingene av bjørn til områder der sannsynlighet for å felle binne er lav. Enhver binne er av stor betydning for å nå bestandsmålet for bjørn i regionen, og også for å få opp andelen binner i bestanden. Det må derfor ikke åpnes for lisensfelling innenfor forvaltningsområdet, ei heller tillates felling av binne eller hennes unger dersom slike skulle opptre i de områdene der det blir åpnet for lisensfelling. De tiltak som kan settes inn for å hindre at binne skytes, skal være iverksatt.

Roviltnemndas vedtak (enstemmig):

Roviltnemnda for region seks foreslår følgende kvote for lisensfelling av bjørn i 2018 for region 6 Midt-Norge:

- Prioritert beiteområde:
 - 3 (tre) bjørner
- Forvaltningsområde bjørn:
 - 0 (null) bjørner

Binne med unge(r) samt hennes unger (uansett alder) er unntatt fra fellingstillatelsen.

Bjørner som eventuelt felles på skadefelling i forkant av lisensfellingsperioden belastes lisensfellingskvoten."

Roviltnemnden i region 7 - Nordland (møte 30. mai 2018)

"Roviltnemnda legger til grunn at bestandsmålet for bjørn ikke er oppfylt i region 7 eller for landet som helhet, og at myndigheten til å vedta kvote for lisensfelling av bjørn i Nordland høsten 2018 derfor ligger hos Miljødirektoratet.

Med bakgrunn i de siste årenes utvikling i antall bjørner i Nordland og skadesituasjonen for sau og tamrein i forhold til bjørn, vurderer Roviltnemnda i Nordland at det ikke er grunnlag for lisensfelling av bjørn i Nordland i 2018. Dersom det i løpet av vår/sommer 2018 oppstår skadesituasjoner knyttet til hannbjørner i viktige beiteområder, anbefaler vi at direktoratet åpner for en begrenset lisensfelling i slike områder."

Rovviltnemnden i region 8 - Troms og Finnmark (møte 1. juni 2017)

"Finnmark: Det anbefales ikke å åpne for jakt i A-områdene i Finnmark. Det anbefales en kvote på fire - 4 - bjørn i B-området i Finnmark, hvorav inntil to binner. Kvoten fordeles til 1 bjørn i B-området øst for Munkefjorden i Sør-Varanger kommune og inntil 3 bjørner til B-området i Finnmark for øvrig. Det anbefales at lisensfelling stoppes i Finnmark dersom det blir felt to binner, uavhengig av hvor i B-området felling skjer.

Troms: Det anbefales ikke å åpne for jakt i A-området i Troms. Det anbefales en kvote på én - 1 - bjørn i B-området i Troms.

Bjørnebinner med unger som opptre sammen bør unntas fra tillatelsen."

Totalt har rovviltnemndene i region 6 og 8 anbefalt en kvote på 8 brunbjørner fordelt på ulike områder innenfor fylkene og rovviltnemnden i region 7 har anbefalt at det kun åpnes for lisensfelling dersom skader oppstår i viktige beiteområder i beitesesongen 2018.

I region 5 - Hedmark og i region 3 - Oppland er det rovviltnemnden som har myndighet å fastsette lisensfelling kvote for bjørn. Region 5 åpnet for en samlet kvote for betinget skadefelling og lisensfelling på inntil 3 bjørner, der det som gjenstår på skadefellingskvoten per lisensfellingens oppstart blir lisensfelling kvoten for regionen. Klima- og miljødepartementet har stadfestet kvotens størrelse, men gjort endringer i fellingsområdet slik at kun områder utenfor prioriterte bjørneområder inngår i fellingsområdet. Så langt har en bjørn blitt felt på skadefelling og det gjenstår 2 bjørner på kvoten. Rovviltnemnden i region 3 fastsatte en kvote på 1 bjørn.

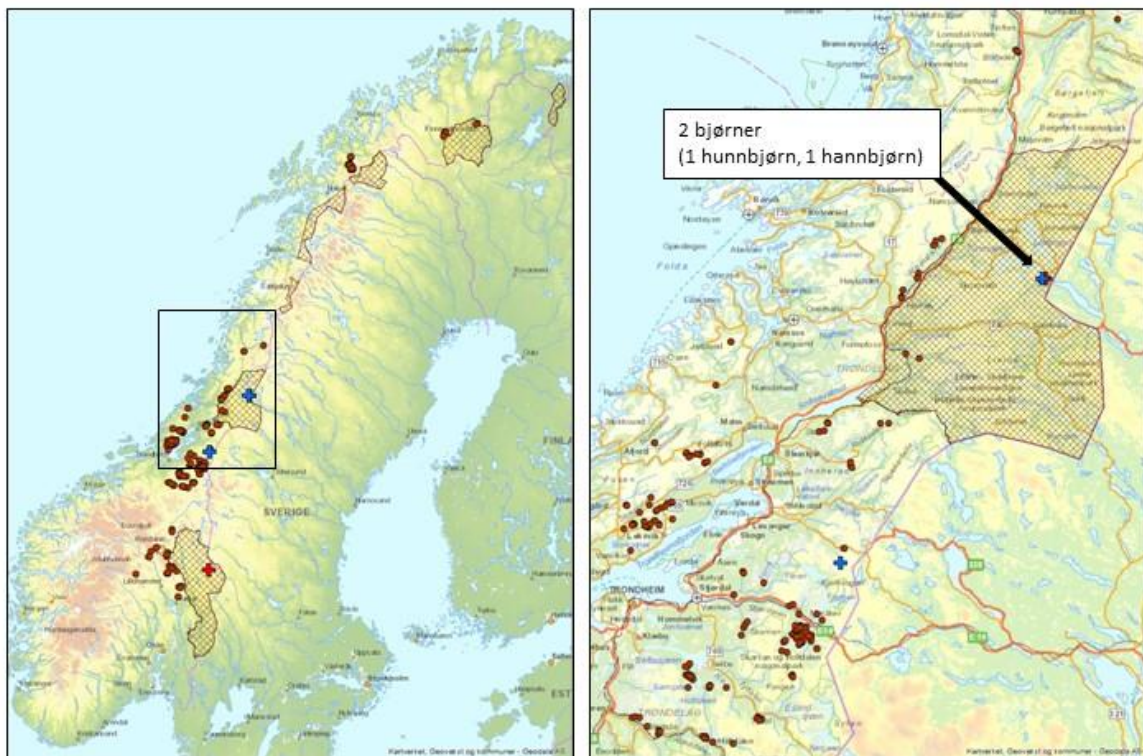
Miljødirektoratets vurdering

Lisensfelling, og for gaupe kvotejakt, er det primære virkemidlet for å regulere bestanden av fredet rovvilt i Norge. Dette inkluderer både regulering av bestandsstørrelse og av bestandsutbredelse, på bakgrunn av hva bestandsstørrelsen og/eller utbredelsen medfører av skadepotensiale ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning. Skademotivert lisensfelling etter naturmangfoldloven § 18 b er forskjellig fra skadefelling, hvor den primære hensikten er å håndtere akutte skadesituasjoner eller situasjoner hvor skadepotensialet er overhengende.

Utviklingen i brunbjørnbestanden i Norge har de siste årene gått i feil retning i henhold til fastsatt nasjonalt bestandsmål, og bestanden er i dag betydelig under målet. Av regionene som har nasjonale mål om ynglinger av brunbjørn er det kun region 5 som har nådd dette i dag. Antall påviste brunbjørnindivider har vist en nedadgående trend siden 2009 og er i år, sammen med 2016, det laveste i landet siden 2009, selv om beregnet antall ynglinger har holdt seg relativt stabilt i samme periode (se tabell 1). At antall ynglinger holder seg stabilt beror på at nedgangen i antall påviste bjørneindivider i hovedsak forklares i en nedgang i antall påviste hannbjørnindivider, mens antall binner har vært stabilt, og i 2017 svakt økende i framfor alt region 5. Denne økning i antall binner ga et høyre antall beregnet ungekull for region 5 i 2017. Utviklingen blant hannbjørner og hunnbjørner er et følge av at forvaltningen av brunbjørn i Norge generelt er innrettet mot bevaring av hunnbjørner. Fortetting av hunnbjørner og økt gjennomsnittsalder på disse er viktig for måloppnåelsen framover. Et økende uttak av større og eldre hannbjørner i områder tilgrensende hunnbjørnområder kan ha en negativ påvirkning på ungeoverlevelsen som følge av en økt forekomst av infanticid, noe som på sikt kan påvirke bestandsmål oppnåelsen. Trenden i den norske delen av

bestanden må ses i sammenheng med utviklingen på svensk side av fellesbestanden, som også viser en generell nedgang. Uttak på skadefelling i grensenære områder på våren vil ha en særlig betydning for den norske delen av bestanden. Utviklingen i grenseområder i Finland og Russland er i mindre grad kjent eller sammenlignbar.

Antall påviste skader forårsaket av bjørn har hatt en generell nedgang siden 2009. De tre siste beitesesongene har hatt de laveste tapstallene i samme periode. Så langt i 2018 er antall påviste bjørneskader høyere enn i fjor ved tilsvarende tidspunkt i beitesesongen (pr. 13. august). Skadene er avgrenset til et fåtall områder hovedsakelig utenfor bjørneforvaltningsområder, og ser ut til å skyldes en til flere bjørneindivider i hvert område (se figur 5). Særlig fire områder utpeker seg med forholdsvis omfattende bjørneskader utenfor områder prioritert til brunbjørn; Bardu kommune i Troms, deler av et flertall kommuner på Fosen, Meråker kommune samt deler av Selbu, Tydal, Midtre-Gauldal og Holtålen kommuner i Trøndelag fylke.

Figur 5. Skader forårsaket av bjørn pr. 13. august 2018 og skadefellinger, inkl. nødverge, på bakgrunn av påviste skader i 2018 (4 bjørner felt i perioden 4. juni til og med 15. august 2018). Tre av skadefellingene er gjennomført i Trøndelag fylke, inkludert én hunnbjørn.

Det er gjennomført to uttak av bjørn i Trøndelag i forkant av beitesesongen, på bakgrunn av skader i beitesesongen 2017. Det ble felt 1 bjørn i Meråker kommune og 1 bjørn i Midtre Gauldal kommune, begge i april. I løpet av juni måned har ytterligere fire bjørner blitt felt på skadefelling, inkludert en bjørn i nødverge. Tre av bjørnene ble felt i Trøndelag fylke (3 hanner, 1 binne) og 1 i Hedmark fylke (1 binne). Det er registrert to døde bjørnunger, også i Trøndelag fylke, i mai og juni måned. Skadesituasjonene innenfor de fire utpekte områdene i Trøndelag og Troms fylke har pågått også i juli og august måned, men foreløpig er det ikke felt noen bjørn på skadefelling innenfor disse

områdene. Per dags dato foreligger gjeldende skadefellingstillatelser innenfor de aktuelle områdene i Trøndelag, med unntak av Meråker kommune hvor skadefellingsforsøkene er stoppet på bakgrunn av tilstedeværelse av binne med unge. Det foreligger også gjeldende skadefellingstillatelser i Nordland og i Hedmark fylke.

Det er påvist totalt 5 skader til bjørn i region 7 i år - 3 i Grane kommune i juni måned og to i Hattfjelldal kommune 14. og 16. august.

Ut fra en totalvurdering av alle ovennevnte forhold anser Miljødirektoratet at det ikke finnes noen begrunnelse for lisensfelling for å regulere bjørnebestandens størrelse. Snarere er det et økende behov for vurdering av tiltak som kan bidra til å bringe bjørnebestanden i Norge nærmere vedtatt bestandsmål. Lisensfelling kan imidlertid være et virkemiddel også for å begrense bestandens utbredelse utfra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning. Forekomst av brunbjørn i beiteprioriterte områder kan medføre et vesentlig skadepotensiale, og lisensfelling utenfor bjørneforvaltningsområder kan være motivert ut fra dette skadepotensialet, selv om bestanden er under regionale og eller nasjonale bestandsmål. Lisensfellingkvoten i Norge fastsettes så sent som mulig under beitesesongen, før lisensfellingsperiodens start, for å ta hensyn til skadesituasjoner forårsaket av brunbjørn utenfor bjørneprioriterte områder.

Det er et ønske om å utvikle jakt og fellingsformer som sikrer økt alminneliggjøring av rovviltartene og bred deltagelse av lokale jegere. Stortinget har, gjennom rovviltforliket i 2011, sagt at det skal gis økt adgang til lisensfelling av hannbjørner slik at forekomsten av hannbjørner i prioriterte beiteområder reduseres. Nåværende trender i bestands- og skadeutvikling gir mindre rom til en bred adgang til lisensfelling også utenfor forvaltningsområder for brunbjørn i Norge.

Miljødirektoratet vurderer at det er mulig å åpne for lisensfelling på bakgrunn av behov for regulering av bestandens utbredelse, motivert gjennom de skadesituasjoner som foreligger per dags dato, samt kjent aktivitet av brunbjørn i regionene. Direktoratet vurderer videre, på bakgrunn av brunbjørnens bestandsstatus, utviklingen i brunbjørnbestanden de siste årene samt kjent avgang av brunbjørn så langt i år, at kvoten må begrenses og fellingsområdene bør avgrenses til de områder innenfor regionene hvor det er pågående skadesituasjoner. Direktoratet har dermed etter en helhetsvurdering redusert kvoten for lisensfelling sammenlignet med den totale kvoten anbefalt av rovviltnemndene i region 6 og 8.

Ut fra dette finner vi grunnlag for å åpne for lisensfelling av inntil 2 bjørner i Trøndelag fylke i region 6 og 1 bjørn i Troms fylke i region 8. Det åpnes ikke for felling i region 7. De fastsatte fellingsområdene, som i sin helhet er utenfor de prioriterte bjørneområdene, reduserer sannsynligheten for å felle binner ned til et minimum. I tråd med anbefalingen fra rovviltnemnden i region 6 samt i tråd med Klima- og miljødepartementets klageavgjørelse på Miljødirektoratets avslag på skadefelling på binne med unge i Meråker kommune, vil det ikke bli åpnet for lisensfelling i områder utenfor bjørneprioriterte områder hvor det er påvist tilstedeværelse av hannbjørn med unger. Andre tiltak vil prioriteres i det området inneværende beitesesong. Etter endt beitesesong vil skadeomfang og overvåkingsdata gi grunnlag for å vurdere målrettet felling av hannbjørn i Meråker våren 2019.

Et uttak av inntil 3 brunbjørner, i tillegg til de inntil 3 bjørnene som er vedtatt i region 3 og 5, vurderes ikke å være til skade for bestandens overlevelse. Det vises i den forbindelse til beskrivelse av brunbjørnens bestandssituasjon i Norge og Skandinavia. Ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning, er andre løsninger vurdert, men ikke funnet tilfredsstillende innenfor de prioriterte beiteområdene. Direktoratet gjør oppmerksom på at all avgang av brunbjørn innenfor den enkelte region etter at vedtaket er fattet belastes aktuell lisensfellingskvote. Brunbjørn felt ved lisensfelling belastes ikke kvote for betinget skadefelling i regionen. Direktoratet har i brev av 1. juni 2017 gitt fylkesmennene i region 6 - 8 betinget fellingstillatelse på brunbjørn som kan iverksettes etter gitte vilkår.

Vedtak

Med hjemmel i Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold § 18, første ledd, bokstav b og § 77, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 13, jf. §§ 1 og 3, fatter Miljødirektoratet vedtak om lisensfelling av brunbjørn innenfor region 6, 7 og 8 i 2017.

Kvoten settes til totalt 3 brunbjørner, hvorav to (2) bjørner innenfor region 6, én (1) bjørn innenfor region 8, samt null (0) bjørner innenfor region 7.

Nærmere avgrensninger av kvoter og områder;

1.1. Region 6 - Trøndelag og Møre og Romsdal;

- 1.1.1. *Fellingsområde Nord (Fosen):* 1 bjørn. Fellingsområdet følger den nordvestre kanten av Trondheimsfjorden opp til Skarnsundbrua og videre på vestkanten av Skarnsundet, nordvestkanten av Beitstadfjorden og Beststadsundet opp til Hjellosen, deretter vest for RV17 opp til Sjøåsen, og deretter følger det vestkanten av Løgnin og Namsenfjorden. Fellingsområdet omfatter dermed hele Flatanger, Osen, Roan, Åfjord, Bjugn, Ørland, Rissa, Leksvik og Verran kommuner, samt deler av Inderøy, Steinkjer, Namdalseid og Namsos kommuner.
- 1.1.2. *Fellingsområde Sør (Selbu mm.):* 1 bjørn. Fellingsområdet: Fra Mebonden er fellingsområdet sør/vest for RV705 til den møter 6532 ved Myrmoen, deretter langs denne til den møter RV30 ved Kroken, deretter følger fellingsområdet østkanten av RV30 til E6, deretter øst for E6 til Ler, deretter sør for Fremovegen til Hyttfossen samt sør for Bjørsjøen og Selbusjøen tilbake til Mebonden. Fellingsområdet omfatter dermed deler av Selbu, Tydal, Røros, Holtålen, Midtre Gauldal, Melhus og Klæbu kommuner.

1.2. Region 7 - Nordland; 0 bjørner

1.3. Region 8 - Finnmark og Troms; 1 bjørn. Fellingsområde: De deler av Bardu kommune som er utenfor A-område for brunbjørn samt øst for E6 og sør for RV87, samt de deler av Målselv kommune sør for RV87 og vest for Kjervelva som følger Kjervelvdalen og Klokkardalen opp til kommunegrensen til Bardu.

2. Særlige vilkår:

- A. Lisensfelling omfatter også områder vernet etter naturmangfoldloven der vernebestemmelsene åpner for dette eller der forvaltningsmyndigheten har gitt nødvendig dispensasjon.
- B. Fellingsperioden er 21. august til og med 15. oktober.

- C. Forsøk på felling kan bare skje i perioden fra 1 time før soloppgang til 2 timer før solnedgang.
- D. Lisensfelling av brunbjørn krever grunneiers tillatelse.
- E. Bruk av hund under lisensfelling er tillatt, med unntak av løs, på drevet halsende hund.
- F. Binne med unge(r), samt hennes unger (uansett alder) er unntatt fra lisensfelling.
- G. Lisensfelling på brunbjørn etter dette vedtak kan ikke drives som åtejakt. Et åte defineres som animalsk eller vegetabilsk materiale eller annet som er utplassert eller på annen måte tilordnet med hensikt å lokke til seg vilt.
- H. Felling eller forsøk på felling skal umiddelbart meldes til Fylkesmannen og Statens naturoppsyn. Jeger skal fremvise felt dyr for Statens naturoppsyn for umiddelbar kontroll, merking og prøvetaking av biologisk materiale, og jeger skal kunne påvise fellingssted etter anmodning fra Statens naturoppsyn, politiet eller Fylkesmannen.
- I. Miljødirektoratet kan til enhver tid stanse lisensfelling eller endre fastsatt kvote dersom nye bestandsopplysninger eller opplysninger om irregulær avgang tilsier det, eller vilkårene A-H over ikke overholdes.

Vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen 3 uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. En eventuell klage skal fremsettes for Miljødirektoratet, jf. forvaltningsloven § 32.

Dette vedtaket sendes til orientering til berørte rovviltnevnder, myndigheter og departement, samt til Sametinget og NJFF.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Yngve Svarte
avdelingsdirektør

Knut Morten Vangen
seksjonsleder

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Vedlegg

- 1 Vedlegg - Lisensfelling av brunbjørn - Administrasjon og annen informasjon